

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek door middel van
proefsleuven (IVO-P) aan de Oude
Provincialeweg 48 te Hapert, gemeente
Bladel (N.-Br)**

J.J. Lenting & M.J.M. de Wit

ARC-Rapporten 2010-5

Groningen
15 maart 2010
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van proefsleuven aan de Oude Provincialeweg 48 te Hapert, gemeente Bladel (N.-Br)

ARC-Rapporten 2010-5
ARC-Projectcode 2009/543

Opdrachtgever
Bots Bouwgroep, mevr. L. Timmermans
Bevoegd gezag
Gemeente Bladel, dhr. J.C.E. Kok
Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

ARCHIS nummer bureau-onderzoek
36256
ARCHIS nummer onderzoek
38366

Tekst
J.J. Lenting & M.J.M. de Wit
Afbeeldingen
J.J. Lenting, B. Schomaker & M.J.M. de Wit
Redactie
N. van Malssen

Status
definitieve versie

Autorisatie — C.G. Koopstra

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Groningen, 15 maart 2010

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

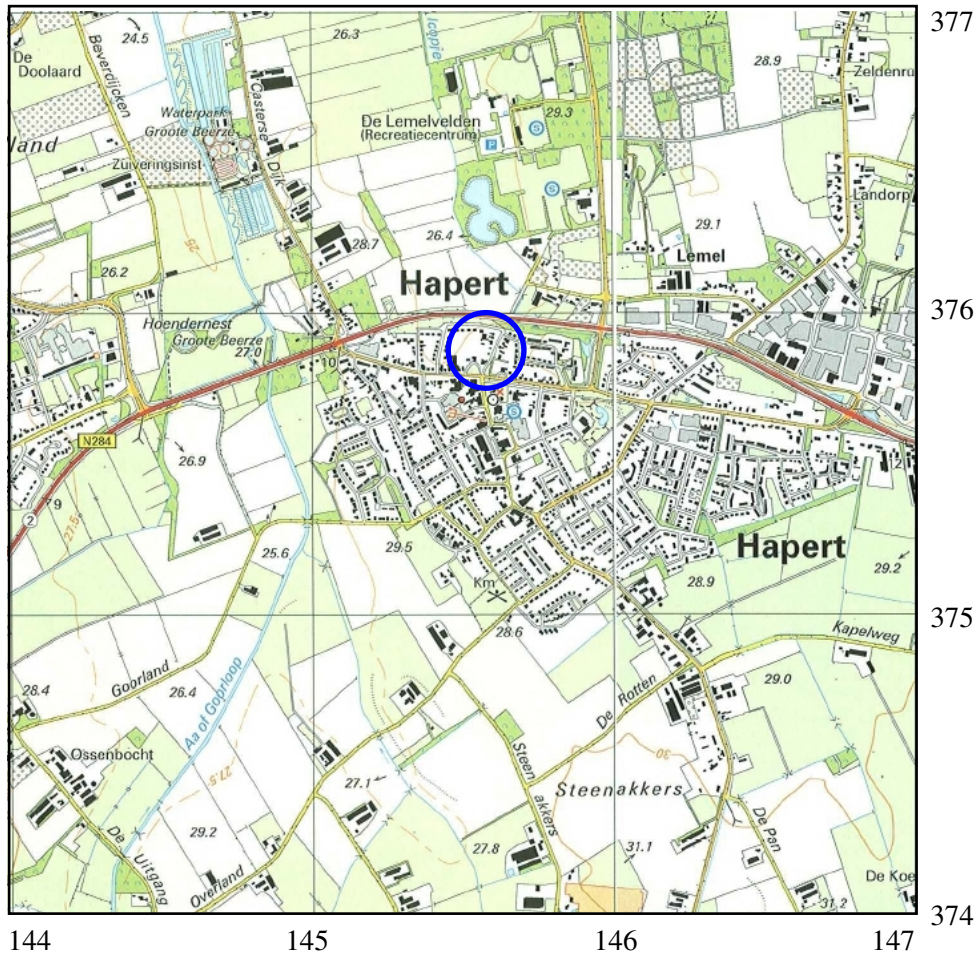
Projectnaam	Oude Provincialeweg 48 Hapert
Projectcode	2009/543
Archisnummer	38366
Beheer en plaats van documentatie	Archaeological Research & Consultancy
Projectleider	J.J. Lenting
Contact	050-3687191/06-15954788, k.lenting@arcbv.nl
Opdrachtgever	Bots Bouwbedrijf, mevr. L. Timmermans
Contact	040-2042920, ltimmermans@bots.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Bladel, dhr. J.C.E. Kok
Contact	0497-361672, h.kok@bladel.nl
Toetsing contact	SRE Milieudienst, mw. drs. R. Berkvens 040-2594780, r.berkvens@milieudienst.sre.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Oude Provincialeweg 48
Plaats	Hapert
Gemeente	Bladel
Provincie	Noord-Brabant
Kaartblad	51C
RD-coördinaten	NW: 145.506/375.895 NO: 145.563/375.912 ZO: 145.795/375.795 ZW: 145.506/375.797
Oppervlakte	6900 m ²

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Sterksel, met een dek van de Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden (dekzand)
Geomorfologie	Bebouwd, waarschijnlijk lage dekzandruggen met oud bouwlanddek of terrasafzettingsvlakte bedekt met dekzand
Bodem	Hoge zwarte enkeerdgronden
Historische situatie	Op de onderzoekslocatie is een woonhuis/villa aanwezig, dat is gebouwd rond 1935. Het achterterrein van het perceel is begroeid met bos. De onderzoekslocatie is vóór 1935 waarschijnlijk altijd onbebouwd geweest
Archeologische verwachting	De onderzoekslocatie is op zowel de IKAW als de Cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Noord-Brabant niet gekarteerd. Door de aanwezigheid van hoge zwarte enkeerdgronden heeft de onderzoekslocatie een hoge archeologische trefkans op resten uit alle perioden

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie (omcirkeld) en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Mevr. L. Timmermans van Bots Bouwbedrijf heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) opdracht verleend voor het uitvoeren van een inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel proefsleuven aan de Oude Provincialeweg 48 te Hapert. De aanleiding voor dit onderzoek is de voorgenomen bouw van acht seniorenwoningen en vier eengezinswoningen op het terrein (afb. 2). Het onderzoek is uitgevoerd op 7 en 8 december 2009. De projectleiding was in handen van J.J. Lenting. De veldtechniek werd verzorgd door mw. drs. K.M. Wojciechowska-Treder en B. Huizenga. Het onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).¹

1.2 Doel van het onderzoek

Doel van het proefsleuvenonderzoek is de archeologische waarde van het plangebied vast te stellen om een advies te kunnen geven over eventuele (archeologische) vervolgstappen. In het Programma van Eisen (PvE), dat is opgesteld door drs. C.G. Koopstra en drs. N. van Malssen (ARC bv) en is goedgekeurd door mw. drs. R. Berkvens van SRE Milieudienst, zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- 1 *In welke mate is het gebied verstoord?*
- 2 *Wat is de geologische/bodemkundige opbouw?*
- 3 *Wat is de aard, omvang, kwaliteit en verloop van de archeologische sporen en sporenclusters?*
- 4 *Uit welke periode(n) dateren de sporen?*
- 5 *Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?*
- 6 *Is er een relatie te leggen tussen de archeologische vondsten en sporen?*
- 7 *Wat is de relatie van vondsten en sporen met de eerder aangetroffen vondsten en sporen in de omgeving?*
- 8 *Is er sprake van verschillende bewoningsfasen?*
- 9 *Wat is de relatie tussen de aangetroffen sporen/structuren en het omringende landschap?*
- 10 *Welke vindplaatstypen zijn er aangetroffen?*
- 11 *Zijn de aangetroffen vindplaatsen behoudenswaardig?*
- 12 *Indien het onderzoek geen archeologische resten of categoriaal beperkte archeologische fenomenen (bijvoorbeeld alleen losse vondsten) oplevert, welke verklaring is hiervoor dan te geven? Is er (bijvoorbeeld) sprake van: aantoonbare afwezigheid van bewoning en/of actief landgebruik, verstoring van antropogene aard, beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door bodemprocessen, beperking van de archeologische waarne-*

¹De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

mingsmogelijkheden door werk- of weersomstandigheden?

- 13 *Welke postdepositionele processen hebben zich afgespeeld en wat is het effect daarvan? Wat is de invloed van het gevormde esdek op de archeologische niveaus? Dekt het plaggendek alle sporen af of zijn er ook sporen gegraven vanuit of door het plaggendek?*

1.3 Onderzoeksgeschiedenis

Het onderzoeksterrein is eerder middels een bureauonderzoek onderzocht door ARC bv (Thijs 2009). Uit dit onderzoek blijkt dat het terrein waarschijnlijk op een aantal lage dekzandruggen in het beekdal van het Wagenbroeks loopje ligt en dat op de locatie hoge zwarte enkeerdgronden (esdek) aanwezig zijn (afb. 3 en 4). Uit de archeologische waarnemingen uit Archis blijkt dat de omgeving van de onderzoekslocatie waarschijnlijk vanaf het Neolithicum (en mogelijk zelfs al in het Mesolithicum) werd gebruikt en/of bewoond. Veel van de waarnemingen zijn gedaan op de hogere dekzandruggen langs de beekdalen van de Grootte Beerze en het Wagenbroeks loopje (afb. 5). Uit historisch onderzoek blijkt dat Hapert vermoedelijk voor het eerste vermeld wordt in een giftbrief van de bisschop Willebrord onder de naam Herperdum in het jaar 710. Het dorp ontwikkelde zich aanvankelijk op de smalle dekzandrug tussen de Grootte Beerze en het Wagenbroeks loopje. De Provincialeweg en de weg Castersedijk-Ganzestraat zijn in Hapert de voornaamste assen waarlangs jongere lintbebouwing is ontstaan. De kern van het dorp lag rond de straten Oude Provincialeweg, Kerkstraat en Kerkepad.² Op de kadastrale kaart van de locatie uit het begin van de 19e eeuw is te zien dat de onderzoekslocatie niet is bebouwd (afb. 6). Wel is al sprake van bebouwing langs de Oude Provincialeweg ten westen van de onderzoekslocatie. Op een historische kaart uit het begin van de 20e eeuw is te zien dat de onderzoekslocatie in gebruik was als akker (afb. 7; Thijs 2009, p. 7–8). De huidige bebouwing op het onderzoeksterrein dateert uit 1935.

1.4 Werkwijze

Het onderzoek is uitgevoerd conform de KNA (versie 3.1). In de toetsing van het conceptrapport door mw. drs. R. Berkvens van SRE Milieudienst werd echter opgemerkt dat het veldwerk, en dan met name de documentatie van de aangetroffen waterput, niet volgens de werkwijze zoals voorgeschreven in het PvE is uitgevoerd: de waterput had gecoupt moet worden. Dat dit niet is gebeurd is het gevolg van een discrepantie in het PvE. Onder het kopje ‘Methoden en technieken’ is op verzoek van mw. Berkvens³ de volgende tekst opgenomen: ‘Als duidelijk wordt dat de sporen onderdeel vormen van een structuur (huis, kuil, *waterput*⁴, etc.) dan worden deze alleen in het platte vlak gedocumenteerd’. Even verderop onder kopje ‘Structuren en grondsporen’ staat echter: ‘In werkputten met een geringe spoordichtheid

²www.kich.nl.

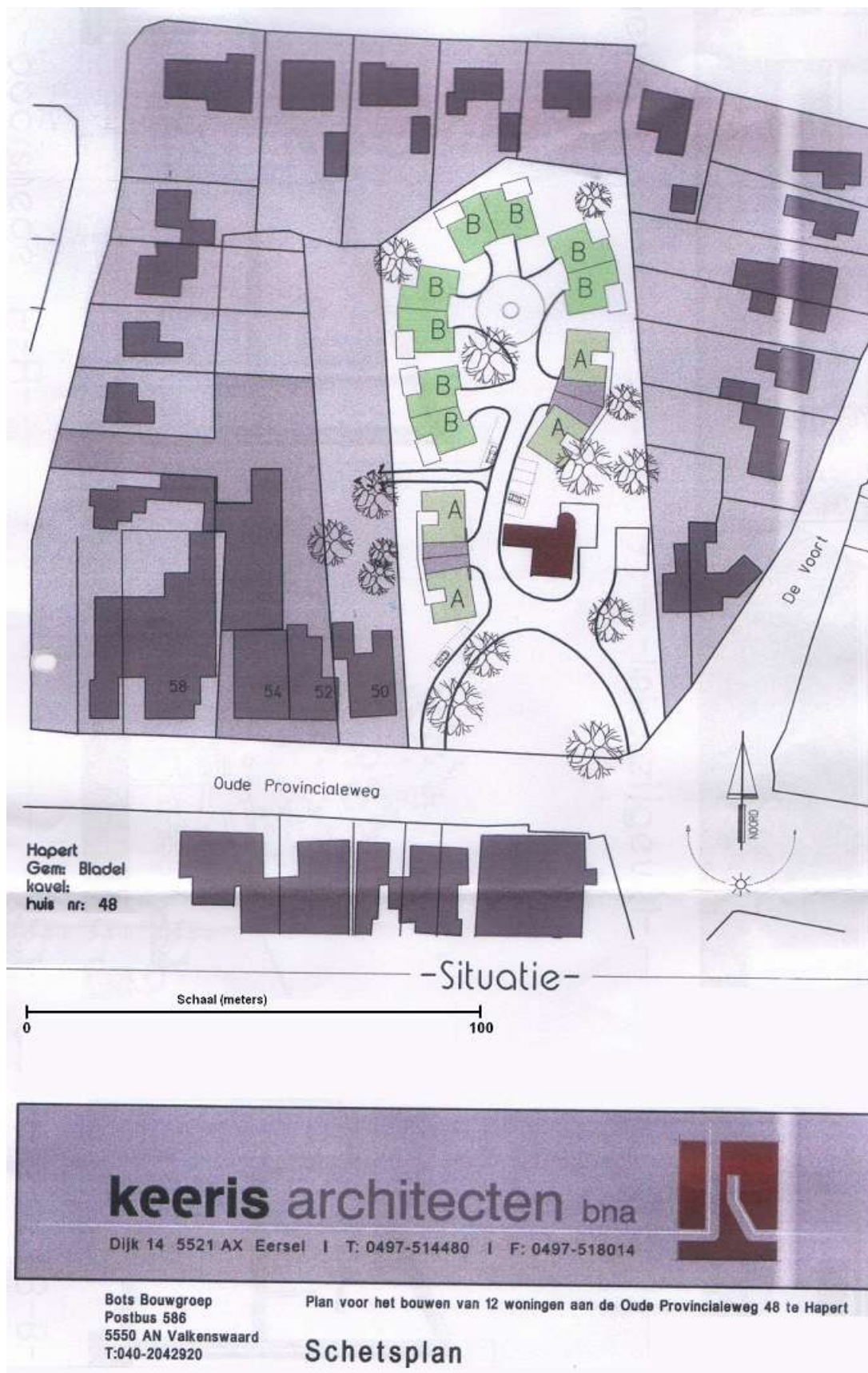
³Advies Archeologische Monumentenzorg 2009-nr. 168. Beoordeling van een Programma van Eisen (blz. 4), d.d. 2 november 2009.

⁴Cursivering woord door auteurs.

worden alle geïsoleerde sporen, behalve (sub)recente sporen en verstoringen gecoupeerd'. De waterput is derhalve alleen in het platte vlak onderzocht, op basis van het feit dat deze mogelijk onderdeel uit kan maken van een erf.

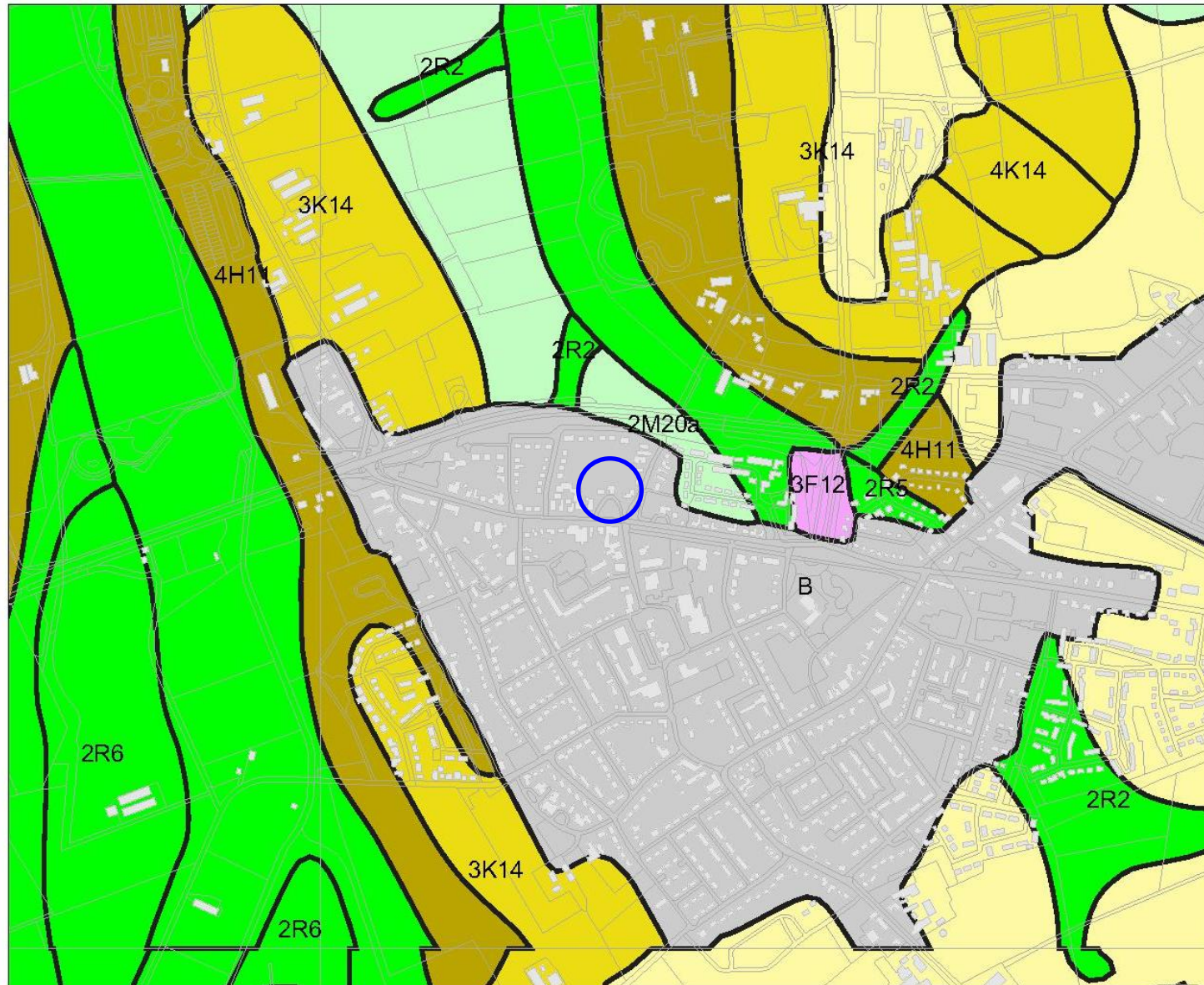
Op het onderzoeksterrein zijn vier proefsleuven aangelegd met een breedte van 4 m en een lengte van 25 m (proefsleuven 2–4) en 40 m (proefsleuf 1; afb. 8). Door de slechte betredingstoestemming van het onderzoeksterrein zijn sleuven 2–4 korter geworden dan de beoogde lengte van 40 m.⁵ De aanleg van de sleuven ging als volgt: met behulp van een graafmachine met een gladde bak is de bouwvoor verwijderd en het esdek laagsgewijs verdiept tot op het niveau waar zich de eerste sporen begonnen af te tekenen; in dit geval in de top van het vaste zand (C-horizont). De onderste laag van het esdek is bij de aanleg van het vlak goed afgezocht met een metaaldetector. In de top van de C-horizont is het archeologisch vlak aangelegd. Dit vlak is getekend (schaal 1:50), gefotografeerd en gewaterpast, waarbij ook de maaiveldhoogtes zijn genomen. Vondsten zijn verzameld per spoor, vulling, laag of – bij afwezigheid van sporen – in vakken van 4×5 m. Metaalvondsten zijn 3D ingemeten. Van iedere proefsleuf zijn van één van de lange zijden drie profielopnames gemaakt (getekend op schaal 1:20, gefotografeerd en beschreven). Een deel van de sporen is gecoupt om de aard en conservering hiervan te achterhalen. Deze sporen betreffen met name de paalsporen en kuilen in proefsleuven 3 en 4. Deze sporen zijn ook afgewerkt. Daarnaast zijn de sloot en greppel in proefsleuf 1 gecoupt en is er in proefsleuf 3 een doorsnede gemaakt door de vijver. Na afloop van het veldwerk zijn de proefsleuven weer dichtgegooid.

⁵De aanwezigheid van bomen en kabels en leidingen zijn er de oorzaak van dat de meeste sleuven niet alleen korter maar ook een iets andere locatie hebben dan in het oorspronkelijke puttenplan uit het PvE.

Afbeelding 2. Toekomstige situatie. Bron: Keeris Architecten.

146651 / 376747

144422 / 374927

Legenda

- HUIZEN
 - TOP10 ((c)TDN)
- GEOMORFOLOGIE ((c)Alterra)**
- Wanden
 - Hoge heuvels en ruggen
 - Terpen
 - Hoge duinen
 - Plateaus
 - Terrassen
 - Plateau-achtige vormen
 - Waaiervormige glooiingen
 - Niet-waaiervormige glooiingen
 - Lage ruggen en heuvels
 - Welvingen
 - Vlachten
 - Laagten
 - Ondiepe dalen
 - Matig diepe dalen
 - Diepe dalen
 - Water
 - Bebouwing
 - Overig (Dijken etc)

0 500 m

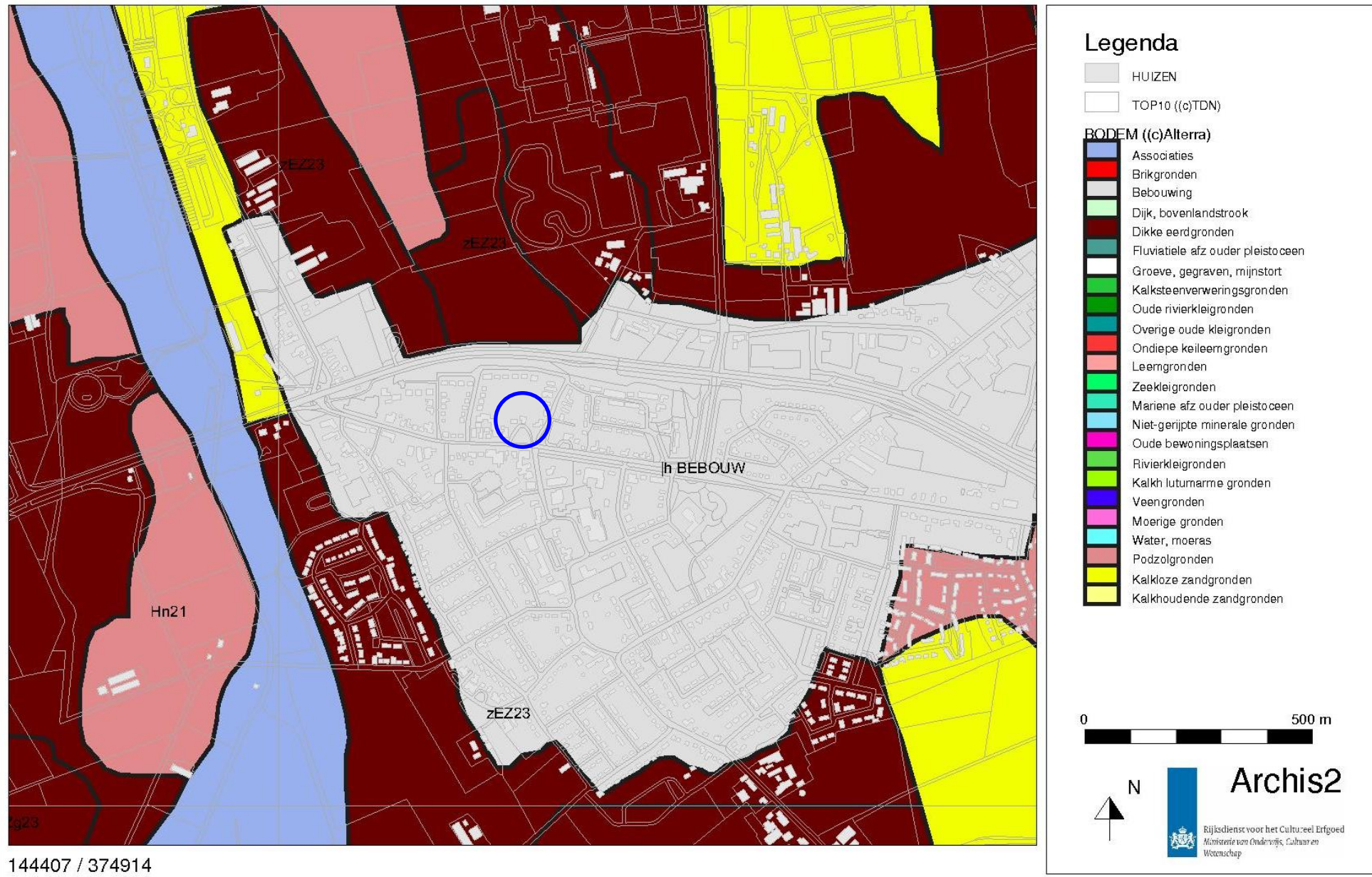
N

Archis2

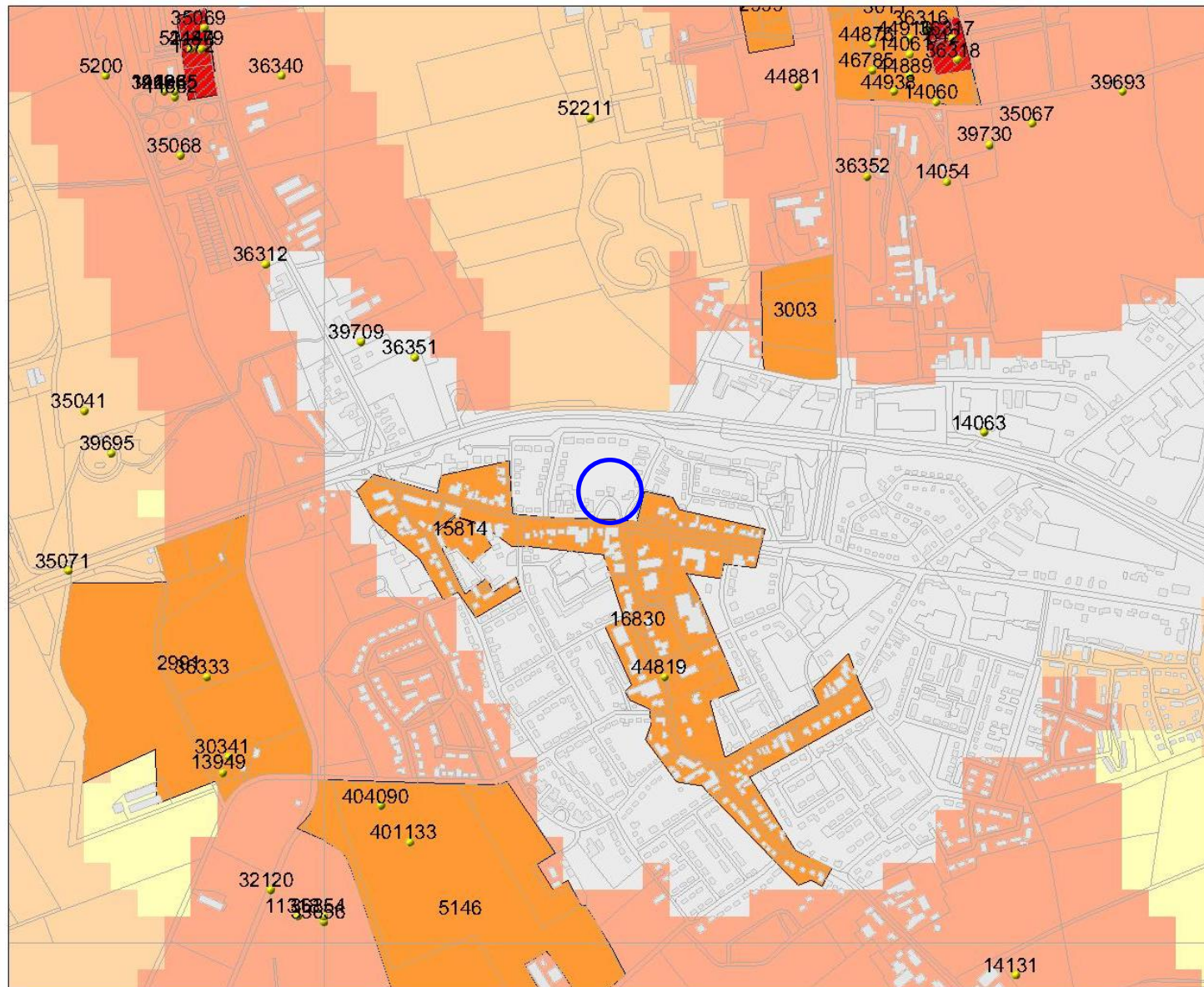
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Afbeelding 3. Geomorfologische kaart van de onderzoekslocatie (blauw) en omgeving. Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed/Archis II.

Afbeelding 4. Bodemkaart van de onderzoekslocatie (blauw omcirkeld) en omgeving. Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed/Archis II.

146668 / 376760

144407 / 374914

Legenda

- WAARNEMINGEN
 - HUIZEN
 - TOP10 ((c)TDN)
- MONUMENTEN**
- archeologische betekenis
 - archeologische waarde
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
 - zeer hoge arch waarde, beschermd
- IKAW**
- zeer lage trefkans
 - lage trefkans
 - middelhoge trefkans
 - hoge trefkans
 - lage trefkans (water)
 - middelhoge trefkans (water)
 - hoge trefkans (water)
 - water
 - niet gekarteerd

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

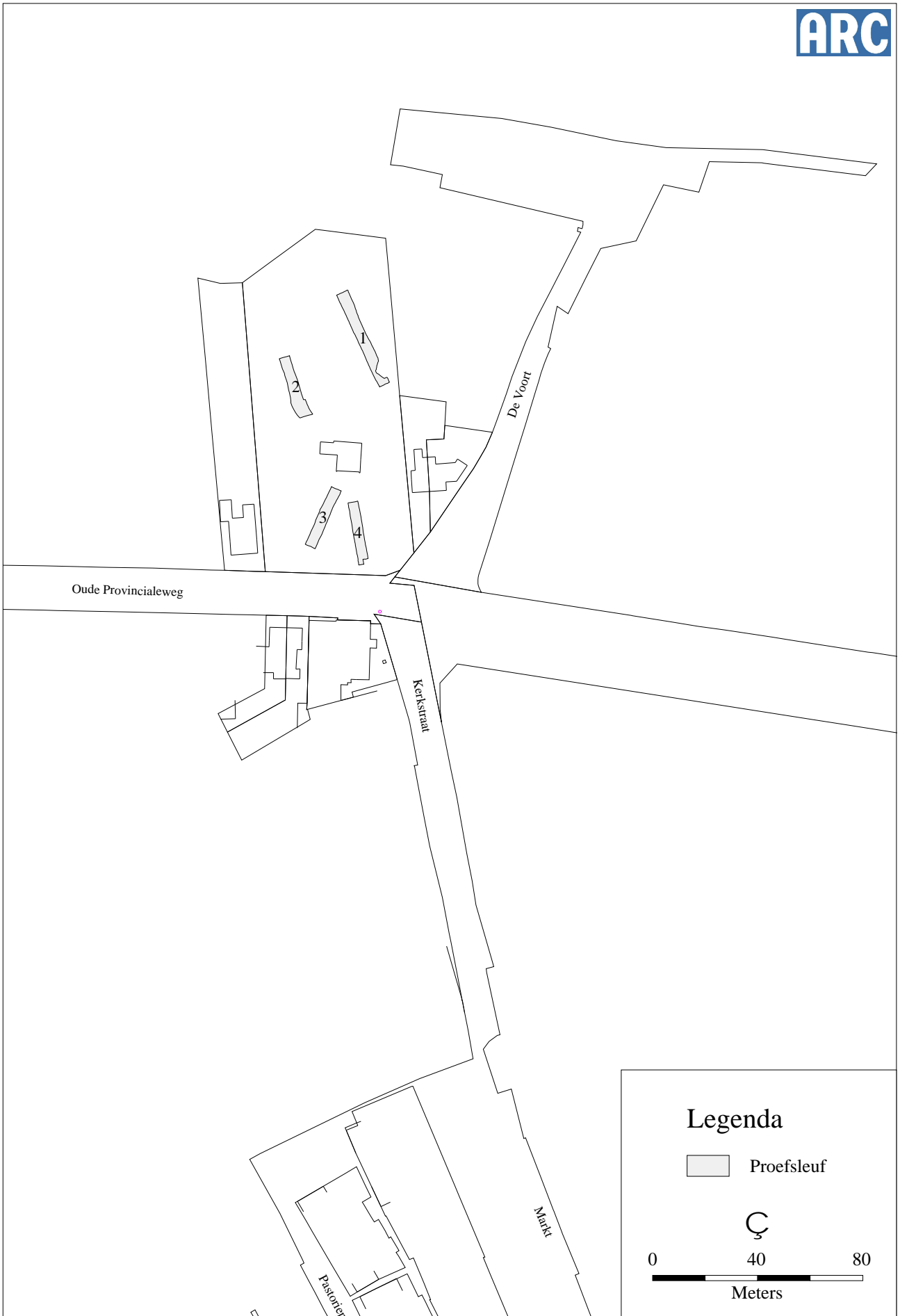
Afbeelding 5. Archeologische waarden op de onderzoekslocatie (blauw) en in de omgeving. Bron: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed/Archis II.

Afbeelding 6. De onderzoekslokatie (omlijnd) op een kadastrale kaart uit het begin van de 19e eeuw. Bron: www.watwaswaar.nl.

Afbeelding 7. De onderzoekslokatie (omlijnd) op topografische kaart uit het begin van de 20e eeuw. Bron: www.kich.nl.

Afbeelding 8. Het onderzoeksgebied met de aangelegde putten/proefsleuven. Kaart: B. Schomaker.

2 Resultaten

2.1 Bodemopbouw

De bodemopbouw in het onderzoeksgebied bestaat uit geelwit zwak siltig zand met veel roestvlekken (C-horizont), met daarboven een ca. 50 cm dik esdek en de bouwvoor. In proefsleuven 3 en 4 is dit esdek grotendeels vergraven door een inmiddels gedempte vijver. Uit de vondsten die in het esdek zijn aangetroffen, blijkt dat deze uit de 18e – 19e eeuw dateert. Dit komt ook overeen met oude kaarten uit het begin van de 19e eeuw, waarop het onderzoeksgebied als onbebouwd akkerland staat aangegeven (afb. 6 en 7).

2.2 Sporen en structuren

In de proefsleuven is een klein aantal sporen aangetroffen, te dateren in de periode Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd. Proefsleuven 1 en 2 zijn tussen de bomen in het bos aangelegd. In proefsleuf 1 zijn onder het esdek een noordoost-zuidwest georiënteerde greppel (spoor 3) en een parallel daaraan liggende sloot (spoor 4) aangetroffen (afb. 9 en 10). De sloot is tevens in proefsleuf 2 gevonden en heeft een breedte van 4,5 m en is onder het esdek nog 1 m diep (afb. 11). In de vulling van de sloot is aardewerk aangetroffen dat zowel uit de Late Middeleeuwen B als uit de Nieuwe Tijd dateert. De greppel heeft een breedte tussen de 1,5 – 0,5 m en een diepte van 30 cm. Het is niet duidelijk of zowel sloot als greppel gelijktijdig zijn. De sloot zal gefungeerd hebben als perceelsscheiding (zie ook vraag 7 in paragraaf 3). Wellicht heeft de greppel (op een ander tijdstip?) eenzelfde functie gehad of kan deze beschouwd worden als een nederzettings- of erfgreppel.

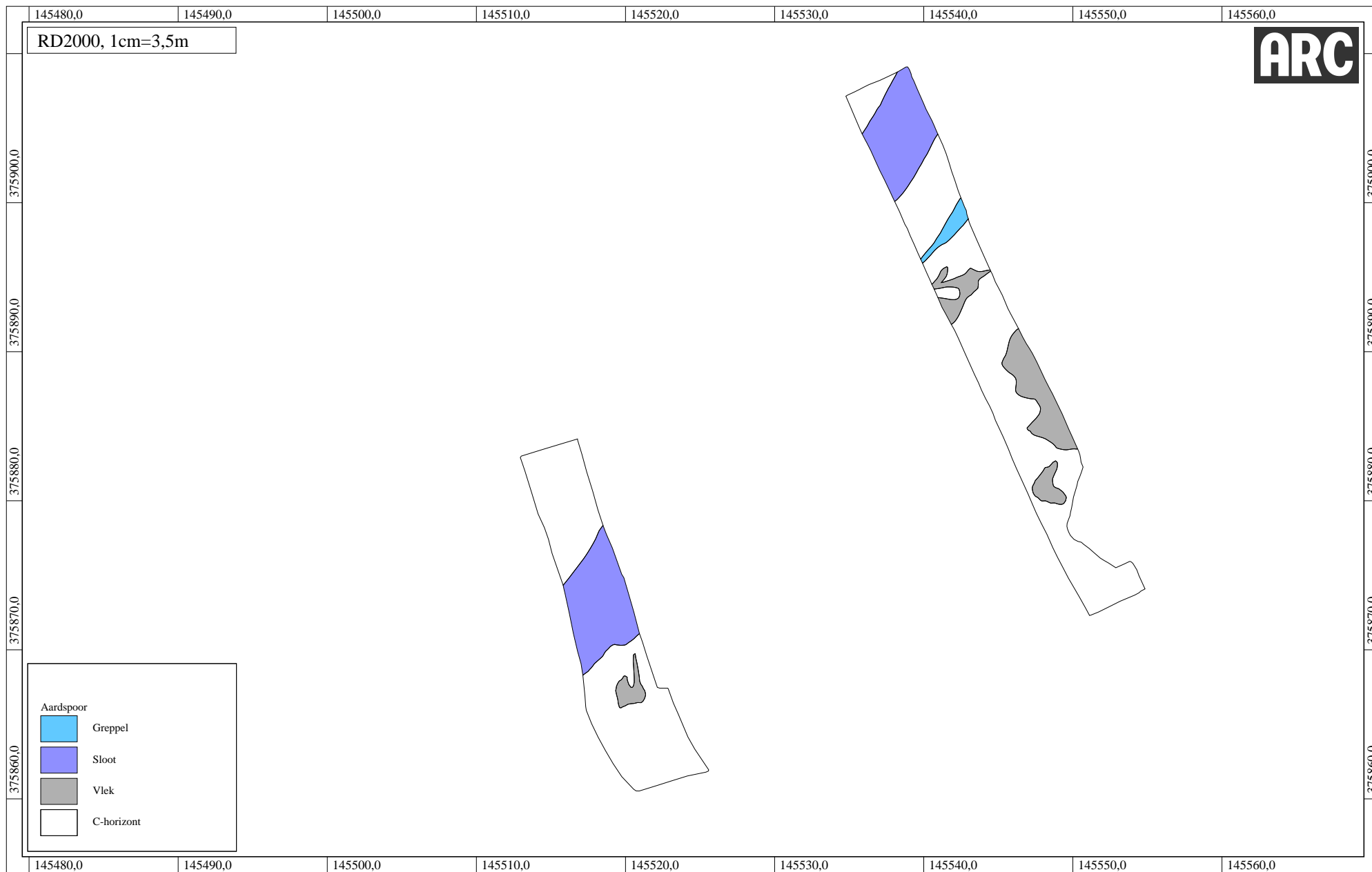
Proefsleuven 3 en 4 zijn in de voortuin aangelegd. In beide proefsleuven zijn de contouren van een grote cirkelvormige vijver te herkennen waarin vondsten uit de 19e en 20e eeuw zijn aangetroffen (afb. 12 en 13).⁶ In proefsleuf 4 is tevens een waterput gevonden, die door de vijver wordt oversneden (afb. 14). De waterput heeft een buitendiameter van 3,5 m en een binnendiameter van 1,75 m; de diepte en de datering is niet bekend.⁷ Tot slot zijn in proefsleuf 3 twee kuilen en in proefsleuf 4 een klein aantal paalkuilen gevonden. De kuilen zijn tussen de 15 – 20 cm diep, met puinresten in de vulling. De paalkuilen hebben een diepte tussen de 5 – 15 cm en zijn rechthoekig van vorm. Uit één van de kuilen (spoor 9) is vondstmateriaal afkomstig dat dateert uit de Late Middeleeuwen B. De exacte functie van de kuilen en paalkuilen is niet bekend, de breedte van de proefsleuven is te smal om te bepalen of de kuilen en paalkuilen eventueel van een grotere structuur deel hebben uitgemaakt.

⁶De vijver is niet op oude kaarten aangetroffen, de informatie over de vijver werd van de huidige bewoners verkregen. De vijver moet rond 1935 zijn aangelegd.

⁷Zie paragraaf 1.4, de waterput is op basis het mogelijk onderdeel uitmaken van een erf alleen in het platte vlak gedocumenteerd.

2.3 Vondsten

Het aangetroffen vondstmateriaal bestaat uit aardewerk, bouwmetaal en metaal (zie bijlage 1 en 2). Het aardewerk en het bouwmetaal dateren voornamelijk uit de Nieuwe Tijd (17e – 20e eeuw); in drie vondstnummers is ook laatmiddeleeuws aardewerk aangetroffen. Het laatmiddeleeuwse materiaal is aangetroffen bij de aanleg van proefsleuf 3 (vnr. 6), uit één van de kuilen in proefsleuf 3 (vnr. 8) en uit de sloot in proefsleuf 2 (vnr. 3). Het metaal is uitsluitend afkomstig uit de bouwvoor en het esdek en dateert uit de 18e – 20e eeuw.

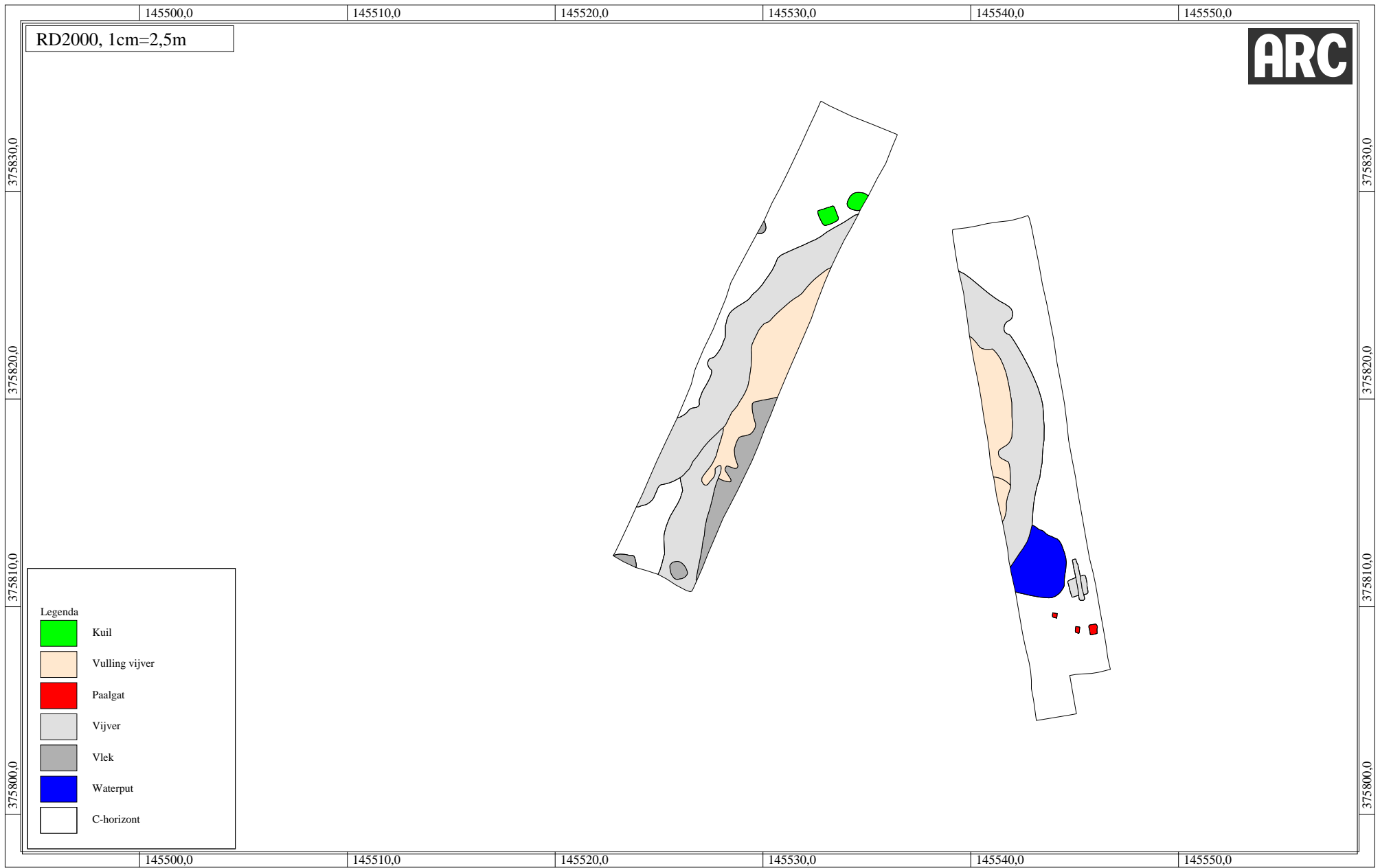
Afbeelding 9. Proefsleuven 1 (rechts) en 2 (links) met de aangetroffen sporen. Kaart: M.J.M. de Wit

Afbeelding 10. Overzicht van het vlak in proefsleuf 1 met aan de noordkant de sloot en de greppel. Foto: J.J. Lenting.

Afbeelding 11. De sloot in doorsnede (proefsleuf 1, spoor 4). Foto: J.J. Lenting.

Afbeelding 12. Proefsleuven 3 (links) en 4 (rechts) met de aangetroffen sporen. Kaart: M.J.M. de Wit

Afbeelding 13. Overzicht van het vlak in proefsleuf 3 met in de noordelijke helft de vijver. Foto: J.J. Lenting.

Afbeelding 14. Waterput in proefsleuf 4, rechts oversneden door de vijver. Foto: J.J. Lenting.

3 Conclusies

Op basis van de resultaten van het onderzoek kunnen de onderzoeksvragen, zoals deze zijn gesteld in het PvE (zie paragraaf 1.2), als volgt worden beantwoord:

1 *In welke mate is het gebied verstoord?*

De oorspronkelijke bodemopbouw van het onderzoeksterrein is niet meer intact: onder de bouwvoor en het esdek bevindt zich direct een witgele C-horizont met veel roestvlekken. Een natuurlijk podzolprofiel is niet meer aanwezig; vòòr het ontstaan van het esdek is de bodem reeds afgetopt of geëgaliseerd. Meer recentelijk is het terrein rond proefsleuven 3 en 4 verstoord door het graven van een vijver. De vijver dateert uit ca. 1935 en is derhalve door het esdek en deels door de waterput in proefsleuf 4 heen gegraven.

2 *Wat is de geologische/bodemkundige opbouw?*

Zie vraag 1. Het terrein ligt op een dekzandvlakte in het beekdal van het Wagenbroeks loopje en er is een esdek aanwezig onder de bouwvoor. Het esdek is vermoedelijk in 18e – 19e eeuw ontstaan, gezien het vondstmateriaal dat is aangetroffen bij de aanleg van de proefsleuven. Op de minuutplan uit 1832 is tevens te zien dat het gebied toen onbebouwd was en waarschijnlijk als landbouwgebied werd gebruikt, een functie dat het tot ca. 1935 behield.

3 *Wat is de aard, omvang, kwaliteit en verloop van de archeologische sporen en sporenclusters?*

In proefsleuf 1 is een greppel aangeroffen en in proefsleuf 2 zijn een sloot en een greppel aangetroffen. In proefsleuven 3 en 4 zijn – naast de vijver – een waterput en paalsporen (proefsleuf 4) en twee kuilen (proefsleuf 3) gevonden. De sloot en de greppel hebben een diepte van resp. 1 m en 30 cm; de kuilen en paalsporen zijn 20 – 5 cm diep. Alle sporen bevinden zich onder het esdek; alleen de vijver is door het esdek heen gegraven en is derhalve (veel) jonger.

4 *Uit welke periode(n) dateren de sporen?*

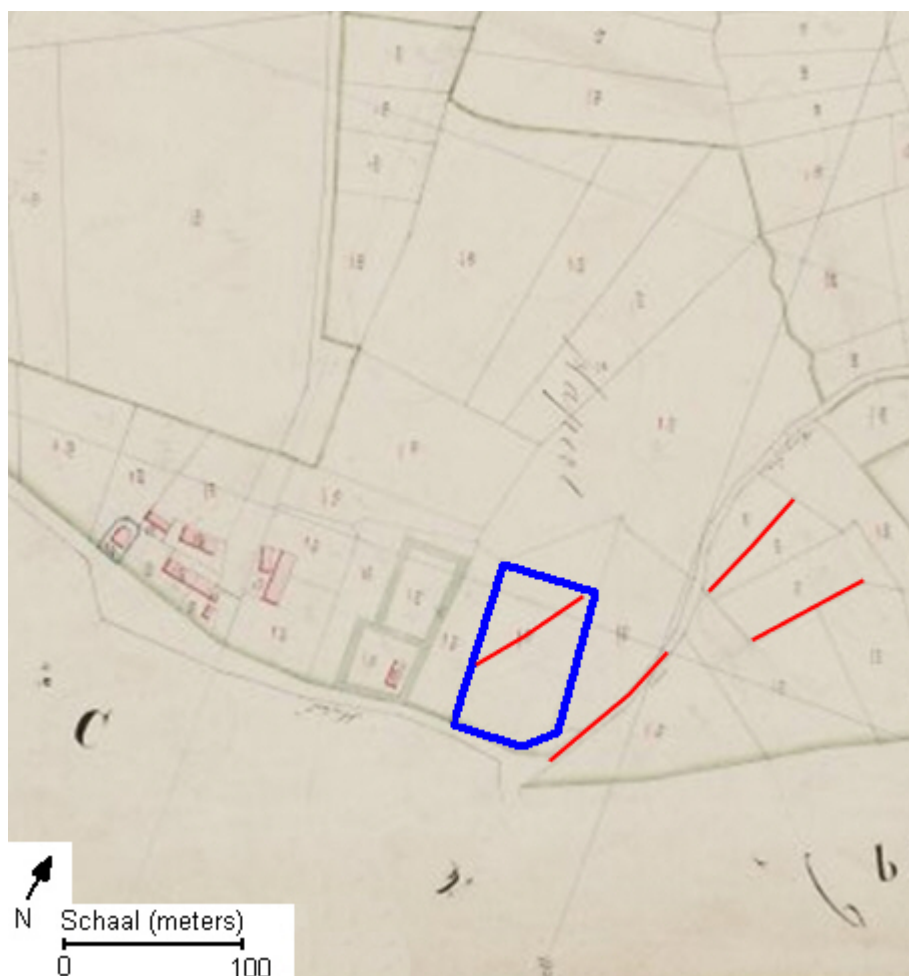
Op basis van het aangetroffen vondstmateriaal kunnen de sporen onder het esdek dateren uit de periode Late Middeleeuwen B – Nieuwe Tijd, globaal tussen de 13e – 17e eeuw. Slechts één spoor kan door het aardewerk dat erin is aangetroffen specifiek gedateerd worden in de Late Middeleeuwen (ca. 13e eeuw), nl. één van de kuilen in proefsleuf 3 (spoor 9). De sloot bevat zowel laatmiddeleeuws als nieuwetijds vondstmateriaal. Daarnaast komt uit een vlek in proefsleuf 3 (spoor 10) specifiek nieuwetijds materiaal. De vijver dateert uit de tijd dat het huidige woonhuis is gebouwd, ca. 1935.

5 *Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?*

Het aardewerk en bouwmetaal dateren voornamelijk uit de Nieuwe Tijd (17e – 20e eeuw), met een kleine component laatmiddeleeuws aardewerk. Het metaal (koper(legering) en brons) dateert uit de 18e – 20e eeuw.

6 *Is er een relatie te leggen tussen de archeologische vondsten en sporen?*

De meeste vondsten zijn aangetroffen bij de aanleg van de proefsleuven en zijn afkomstig uit de bouwvoor en het esdek. Uit een aantal sporen is echter

Afbeelding 15. Kadastrale minuut uit 1832 met daarop de oriëntatie van de – waarschijnlijk in oorsprong laatmiddeleeuwse – percelering.

ook vondstmateriaal afkomstig, namelijk uit de sloot, een kuil en een vlek. Ook is in de vijver 19e/20e eeuws materiaal waargenomen, maar dit is niet verzameld.

7 *Wat is de relatie van vondsten en sporen met de eerder aangetroffen vondsten en sporen in de omgeving?*

De sporen onder het esdek kunnen mogelijk worden gerelateerd aan de historische kern van Hapert, net ten zuiden van het onderzoeksgebied (AMK-terrein 16830), daterend uit de 16e–20e eeuw. Wanneer naar de oriëntatie van de in proefsleuven 1 en 2 gevonden sloot wordt gekeken, valt op dat deze parallel loopt aan de straat De Voort; tussen beide zit een afstand van ca. 70 m. Het zou dus heel goed kunnen zijn dat deze straat een laatmiddeleeuwse oorsprong heeft. Op de kadastrale kaart uit het begin van de 19e eeuw is bovendien direct ten noordoosten van De Voort en het onderzoeksgebied dezelfde oriëntatie in de percelering te zien (afb. 15).

8 *Is er sprake van verschillende bewoningsfasen?*

Op het onderzoeksgebied zijn minimaal drie, wellicht vier perioden van gebruik te reconstrueren. De meest recente fase betreft de vijver die dateert uit de tijd dat het huidige woonhuis is gebouwd, dus uit ca. 1935. Hiervoor deed het onderzoeksgebied dienst als es, daterend uit de 18e – 19e eeuw. De sporen onder de es kunnen worden gedateerd in de Late Middeleeuwen B en in de Nieuwe Tijd, mogelijk zijn hier twee bewoningsfasen/perioden van gebruik vertegenwoordigd. Het zou bijvoorbeeld kunnen gaan om twee erven die elkaar in tijd opvolgen.

- 9 *Wat is de relatie tussen de aangetroffen sporen/structuren en het omringende landschap?*

Gezien de geomorfologische kaart (afb. 3) bevinden de sporen zich op een dekzandvlakte die overgaat naar een ondiep dal. Zoals ook bij het beantwoorden van vraag 7 werd gesteld, kan de sloot in proefsleuven 1 en 2 inzicht in het percelerings- en wegensysteem in de Late Middeleeuwen geven.

- 10 *Welke vindplaatstypen zijn er aangetroffen?*

De sporen onder de es betreffen nederzettingssporen behorend tot één of mogelijk meerdere erven, die elkaar mogelijk in tijd opgevolgd hebben. De sloot kan worden gezien als een verkavelingssloot, de greppel kan wellicht beschouwd worden als erfgreppel.

- 11 *Zijn de aangetroffen vindplaatsen behoudenswaardig?*

De nederzettingssporen die onder het esdek zijn aangetroffen zijn behoudenswaardig.

- 12 *Indien het onderzoek geen archeologische resten of categoriaal beperkte archeologische fenomenen (bijvoorbeeld alleen losse vondsten) oplevert, welke verklaring is hiervoor dan te geven? Is er (bijvoorbeeld) sprake van: aantoonbare afwezigheid van bewoning en/of actief landgebruik, verstoring van antropogene aard, beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door bodemprocessen, beperking van de archeologische waarnemingsmogelijkheden door werk- of weersomstandigheden?*

Niet van toepassing.

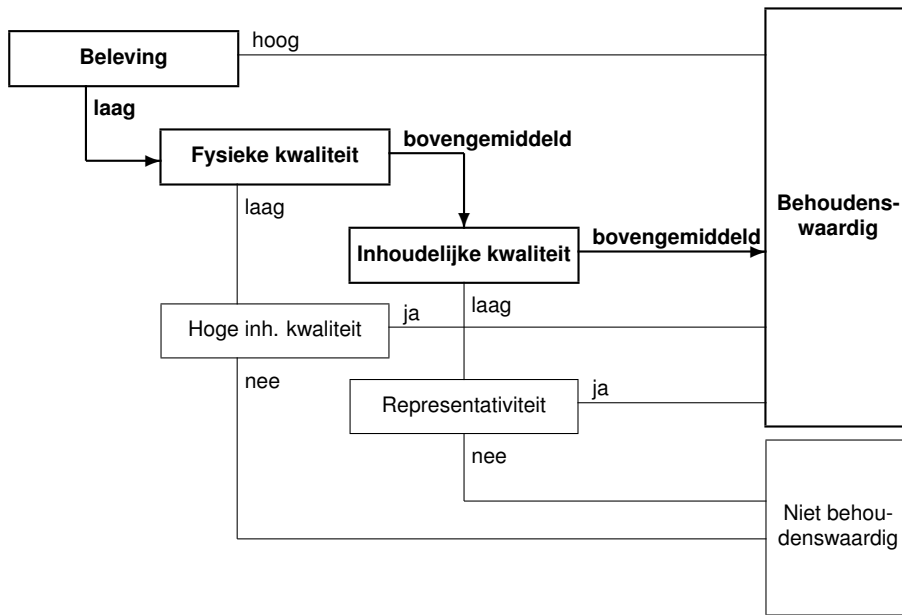
- 13 *Welke postdepositionele processen hebben zich afgespeeld en wat is het effect daarvan? Wat is de invloed van het gevormde esdek op de archeologische niveaus? Dekt het plaggendek alle sporen af of zijn er ook sporen gegraven vanuit of door het plaggendek?*

Zie vragen 1 en 3.

4 Waardering volgens KNA 3.1

Hieronder wordt de waardering gegeven van de resultaten volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.1. De waardering bestaat uit een scoretabel met uitleg en een beslissingsdiagram. In de scoretabel worden de resultaten van het onderzoek van een gewicht voorzien (mogelijke scores: 1 t/m 3). Een laag getal representeert een lage waarde en een hoog getal een hoge waarde. In het beslissingsdiagram wordt op basis van de scores in de tabel bepaald of het object behoudenswaardig is. De behoudenswaardigheid van de vindplaats is het leidende criterium voor het bepalen van de noodzaak voor vervolgonderzoek. Een korte uitwerking van de criteria waarmee in de scoretabel rekening is te vinden bijlage 3. Voor een volledige beschrijving van de normen en regels volgens welke deze waardering tot stand is gekomen, wordt verwezen naar de website van SIKB (www.sikb.nl), waar de documentatie voor deze waardering is te vinden onder ‘Archeologie, KNA 3.1, H3 Inventariserend veldonderzoek, Waarderen (VS07)’.

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	
herinneringswaarde	–	
<i>Fysieke kwaliteit</i>	score	opmerkingen
gaafheid	2	Sporen zijn afgedekt door esdek; oorspronkelijke bodemprofiel niet meer aanwezig, terrein deels verstoord door vijver.
conservering	2	sporen
	3	aardewerk
	3	metaal
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>	score	opmerkingen
zeldzaamheid	2	Sporen sluiten aan bij de historische kern van Hapert (bewoning in 16e–20e eeuw).
informatiewaarde	3	De sporen onder het esdek geven aan dat het terrein bewoond is geweest in de periode voordat het esdek ontstond. Dit was vooralsnog niet bekend. Ook wordt door dit onderzoek meer inzicht verkregen in het oude perceleringssysteem ten noorden van de historische kern van Hapert.
ensemblewaarde	3	Sporen sluiten aan bij de historische kern van Hapert (bewoning in 16e–20e eeuw) en oude percelering.
representativiteit	–	

5 Aanbeveling

Uit het proefsleuvenonderzoek aan de Oude Provincialeweg 48 te Hapert blijkt dat zich onder het esdek een klein aantal nederzettingssporen bevindt uit de Late Middeleeuwen–Nieuwe Tijd, die waarschijnlijk gekoppeld kunnen worden aan één of meerdere erven. Aangezien het vanwege de mate van verspreiding van de archeologische resten en recente verstoringen (zoals de aan de zuidkant van het terrein gelegen gedempte vijver) moeilijk is de resten *in situ* te beschermen, wordt de opdrachtgever aanbevolen de graafwerkzaamheden ten behoeve van de woningbouw archeologisch te laten begeleiden (protocol opgraven), teneinde de archeologische resten te documenteren en te bergen.

6 Samenvatting

Bij een proefsleuvenonderzoek aan de Oude Provincialeweg 48 te Hapert is onder het esdek een aantal nederzettingssporen aangetroffen (sloot, greppel, waterput, (paal)kuilen), die mogelijk kunnen worden gerelateerd aan één of meerdere erven, die elkaar in tijd opvolgen. De sporen dateren uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Het onderzoeksterrein bevindt zich op een dekzandvlakte, op de overgang naar een zijtak van het Wagenbroeks loopje. Deze sporen maken in groter perspectief deel uit van de historische kern van Hapert, die net ten zuiden van het onderzoeksterrein is gelegen. Ook sluiten ze aan bij het in oorsprong laatmiddeleeuwse percelerings- en wegensysteem. De opdrachtgever wordt aanbevolen de graafwerkzaamheden ten behoeve van de geplande woningbouw archeologisch te laten begeleiden (protocol opgraven).

Literatuur

Thijs, W.J.F., 2009. *Een archeologisch bureau-onderzoek voor de locatie Oude Provincialeweg 48 te Hapert, gemeente Bladel (NB)*. Geldermalsen (ARC-Rapporten 2009-161).

Bijlage 1 Overzicht van het aangetroffen aardewerk en bouw materiaal

put	vlak	vak/spoor	vnr	inhoud	aantal	gewicht	omschrijving	periode	conservering
2	1	4	3	bouw materiaal	1	6,1	brokje roodbakkend bouw materiaal	NT	goed
3	0a	1	4	natuursteen	1	67,3	fragment van een wetsteen	–	goed
2	1	4	3	natuursteen	1	2,1	fragment van een daklei	NT	goed
3	1	9	8	natuursteen	1	7,8	kiezel	–	
1	0a	6	1	aardewerk	1	16,0	randfragment van grape van roodbakkend aardewerk	NT, 18	goed
4	0a	1	9	aardewerk	1	7,5	steengoed kan, Raeren	NT, 17	goed
3	1	10	7	aardewerk	2	11,7	wandfragment roodbakkend aardewerk	NT	goed
3	0a	2	5	aardewerk	1	32,5	schotel van industrieel porselein	NT, 19-20	goed
3	0a	3	6	aardewerk	3	69,1	randfragment van pispot en schotelfragment met standlob van roodbakkend aardewerk en fragment van kop van industrieel porselein	LMEB-NT	goed
2	0a	1	2	aardewerk	1	12,3	wandfragment roodbakkend aardewerk	NT	matig
3	1	9	8	aardewerk	1	13,8	randfragment van grape van roodbakkend aardewerk	LMEB	goed
2	1	4	3	aardewerk	6	38,7	4 fragmenten roodbakkend, 1 grijs gedraaid, 1 steengoed Keulen	LMEB-NT	goed

Bijlage 2 Overzicht van het aangetroffen metaal

Vnr.	Volgnr.	Put	Vlak	Vak	Spoor	Vulling	Metaal	Beschrijving voorwerp	N	Gew (gr.)	Datering
4	1	3	0a	1	0	0	koper	vingerhoed	1	2,3	19e eeuw
4	2	3	0a	1	0	0	brons	gesp	1	13,6	18e/19e eeuw
4	3	3	0a	1	0	0	koperlegering	kogel	1	10,7	recent
10	–	4	0a	2	0	0	brons	munt	1	2,5	1906
11	1	4	0a	3	0	0	koper	munt	1	1,4	1951
11	2	4	0a	3	0	0	koper	munt	1	3,1	Nieuwe Tijd
11	3	4	0a	3	0	0	koperlegering	kogel	1	11,9	recent

Bijlage 3 Waarderingscriteria conform KNA 3.1

<i>Beleving</i>		opmerkingen
schoonheid	–	zichtbaarheid vanaf het maaiveld als landschapselement; vorm en structuur; relatie met omgeving
herinneringswaarde	–	verbondenheid met feitelijk historische gebeurtenis; associatie met toegeschreven kwaliteit of betekenis
<i>Fysieke kwaliteit</i>		opmerkingen
gaafheid	1/2/3	aanwezigheid sporen; gaafheid sporen; ruimtelijke gaafheid; stratigrafie intact; mobilia in situ; ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling; ruimtelijke relatie tussen mobilia en sporen; aanwezigheid antropogeen biochemisch residu; stabiliteit van de natuurlijke omgeving
conservering	1/2/3	conservering artefacten (metaal/overig) conservering organisch materiaal
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>		opmerkingen
zeldzaamheid	1/2/3	het aantal vergelijkbare monumenten (monumenttypen) van goede kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld; idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart
informatiewaarde	1/2/3	opgraving/onderzoek van vergelijkbare monumenten binnen dezelfde archeoregio (minder/meer dan 5 jaar geleden; volledig/partieel); recent en systematisch onderzoek in de betreffende archeoregio; recent en systematisch onderzoek van de betreffende archeologische periode; passen binnen vastgesteld onderzoeksprogramma van universitair instituut, RCE of anderen
ensemblewaarde	1/2/3	synchrone context: voorkomen van monumenten uit dezelfde periode binnen de micro-regio; diachrone context: voorkomen van monumenten uit opeenvolgende perioden binnen de micro-regio; landschappelijke context: fysisch- en historisch-geografische gaafheid van het contemporaine landschap; aanwezigheid van contemporaine organische sedimenten in de directe omgeving
representativiteit	–	kenmerken voor een bepaald gebied en/of periode; het aantal vergelijkbare monumenten van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld en waarvan behoud is gegarandeerd; idem, op basis van een recente en specifieke verwachtingskaart